

سنجش اثرات عدم اطمینان محیطی بر سود عملیاتی و تأمین مالی از سیستم های بانکی شرکت های صنعت خودرو سازی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

مهدی نیازی^{۱*}

رضوان حجازی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۰۸ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۱۰/۳۰

چکیده

در شرایط کنونی که سازمان ها به عنوان نظام اجتماعی باز در تعامل با محیط، موقعیت های آشوبناک و نامطمئن را تجربه می کنند، تمرکز بر مفهوم عدم اطمینان محیطی اهمیت به سزایی دارد. هدف این پژوهش سنجش اثرات عدم اطمینان محیطی بر سود عملیاتی و تأمین مالی از دستگاه های بانکی شرکت های صنعت خودروسازی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. روش پژوهش حاضر با توجه به هدف، کاربردی است و با توجه به ماهیت از نوع توصیفی و چون به تبیین رابطه بین متغیرها می پردازد از نوع همبستگی محسوب می شود. جامعه آماری پژوهش، شرکت های فعال در صنعت خودروسازی (مشمول بر شرکت های خودروساز و ساخت قطعات خودرو) پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که تعداد آن ها ۲۲ شرکت می باشد. برای جمع آوری اطلاعات پژوهش از نرم افزار ره آورد نوین ۳ و سایت اینترنتی Codal.ir سازمان بورس اوراق بهادار استفاده شده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که هر چه میزان عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان سود عملیاتی شرکت ها افزایش خواهد یافت. همچنین هر چه عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان تأمین مالی از طریق بانک نیز افزایش خواهد یافت.

واژگان کلیدی

عدم اطمینان محیطی، سود عملیاتی، تأمین مالی، بورس، سیستم های بانکی.

^۱ دانشجوی دکترای حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران. (نویسنده مسئول: Mehdi Niazi1975@gmail.com)

^۲ استاد حسابداری، دانشگاه علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران. (hejazi33@gmail.com)

۱. مقدمه

سازمان‌ها در برقراری ارتباط با محیط، همواره با شرایطی روبرو می‌شوند که یا پیش‌بینی شدنی نیست یا پیش‌بینی آن با عدم قطعیت همراه است. این شرایط را عدم اطمینان واردکننده از طرف محیط می‌نامند. مدیران سعی می‌کنند اثر این عوامل محیطی را با انعطاف‌پذیری تعدیل کنند. منظور از انعطاف‌پذیری، توانایی سازگاری شرکت در برابر شرایط عدم اطمینان در محیط‌هایی با تغییرات سریع است. اگر راهبردهایی که مدیر انتخاب می‌کند، نتواند اثر عدم اطمینان‌های تحمیل‌شده بر سازمان را کاهش دهد، گزارشگری مالی تحت تأثیر آثار مالی ناشی از این عدم اطمینان‌ها قرار خواهد گرفت. در نتیجه، مدیران همواره به دنبال بررسی این عدم اطمینان‌ها و مشخص کردن اثر آن‌ها بر سازمان هستند تا از این طریق بتوانند اثر این عوامل را بر شرکت و گزارشگری مالی آن به حداقل برسانند (عینی، ۱۳۹۸).

یکی از مهم‌ترین تصمیمات مالی، نحوه تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی است که نقش بسزایی در استمرار و رشد سودآوری آن‌ها دارد. توانایی بنگاه‌ها در دستیابی به منابع مالی داخل و خارج از بنگاه به‌منظور سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های توسعه‌ای، از عوامل اصلی رشد سودآوری بنگاه‌ها محسوب می‌شود. شرکت‌ها اغلب هنگامی که به منابع مالی جدید نیاز دارند، از طریق بهره‌گیری از منابع داخلی بنگاه اعم از سود انباشته و ذخایر، یا از طریق دریافت وام و اعتبارات از بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری و یا انتشار سهام و سایر انواع اوراق بهادار بدهی و سرمایه‌ای، نیاز خود را مرتفع می‌سازند (نعمتی و همکاران، ۱۳۹۵).

عدم اطمینان محیطی بالا، ریسک تخمین دقیق سودهای آتی توسط سهامداران را افزایش می‌دهد و آن را به یک موضوع بغرنج برای آن‌ها تبدیل می‌کند. در صورتی که مدیریت اقدام مناسب را برای کاهش این نوسان‌پذیری انجام ندهد، عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و سهامداران حادث می‌شود. عدم اطمینان محیطی، محدودیت‌های جدی برای شرکت ایجاد می‌کند و بر استراتژی و تصمیمات مدیران در شرکت مؤثر است. در چنین شرایطی مدیران فرصت‌های استراتژیکی برای مقابله با این شرایط خواهند داشت. یکی از این فرض‌ها، مدیریت سود است (کارمیر^۱ و همکاران، ۲۰۰۳).

معمولاً مدیران و سهامداران بنگاه‌های اقتصادی که در سال‌های اولیه فعالیت خود قرار دارند با مشکل اخذ وام و اعتبار مواجه هستند تأمین مالی داخلی را به دلیل کم‌هزینه‌ترین بودن به سایر روش‌های تأمین مالی ترجیح می‌دهند. ولی عدم تقسیم سود برای سال‌های متمادی برای سرمایه‌گذاران که به‌قصد سودآوری در بنگاه سرمایه‌گذاری نموده‌اند نه تنها نارضایتی آنان را به همراه خواهد داشت بلکه انگیزه آنان را نیز برای حفظ سرمایه در بنگاه کاهش می‌دهد؛ بنابراین مدیران در بلندمدت به‌سوی تأمین مالی خارج از بنگاه متمایل می‌شوند (غنی زاده و بارانی، ۱۳۹۴).

تأمین مالی داخلی هیچ‌گونه هزینه‌ای برای بنگاه‌ها در بر نداشته و می‌تواند در بلندمدت بنگاه را به افق‌های فراتری از سودآوری برساند، لکن یکی از موضوعات مهم در این زمینه تصمیم‌گیری در مورد میزان تقسیم سود در میان سهامداران می‌باشد که با توجه به دیدگاهی که در بازار سرمایه کشور وجود دارد، عموماً بنگاه تصمیم به توزیع حداکثر میزان ممکن سود میان سهامداران خود می‌گیرد که این موضوع حجم منابع مالی داخلی بنگاه‌ها را برای تأمین مالی رشد سودآوری کاهش می‌دهند. بر این اساس، بنگاه‌ها می‌بایست به نوع دیگری از تأمین مالی خارج از بنگاه روی آورند که قاعداً هزینه‌هایی را به بنگاه تحمیل خواهد نمود (نعمتی و همکاران، ۱۳۹۵).

¹ Karmir

سرمایه گذاران و دیگر کاربران زمانی می توانند از سودهای شرکت برای تصمیم های سرمایه گذاری و پیش بینی جریان های نقدی و سودهای آینده به طور صحیح بهره بگیرند که سودهای شرکت بر مبنای عملکرد مالی واقعی شرکت و نه بر اساس اعمال نظر مدیریت در استفاده از روش های حسابداری گزارش شده باشد (حبیب^۱، ۲۰۰۴). هدف مدیریت، نشان دادن شرکتی پویا و باثبات در نظر سرمایه گذاران و بازار سرمایه است؛ زیرا اغلب سرمایه گذاران و مدیران اعتقاد دارند شرکت هایی که روند سودآوری مناسبی دارند و سود آنها دچار تغییرات عمده نمی شود نابت به شرکت های مشابه، ارزش بیشتر و قابلیت پیش بینی و مقابله بیشتری دارند (نوروش و همکاران، ۱۳۸۴).

در گذشته سازمان ها با رویکردهای سنتی قائل به این موضوع بودند که تغییرات محیطی غالباً با به صورت خطی بوده و با بررسی یک سری از عوامل تهدیدات احتمالی را می توان شناسایی و رفع نمود درحالی که امروز با بروز پدیده های جدید همانند رکودهای اقتصادی، بی ثباتی در نرخ ارزهای خارجی، تغییرات ناگهانی در قوانین و مقررات، تحولات پیشرفته در فن آوری اطلاعات، اهمیت توجه به پیچیدگی ساختاری و بسیاری از موضوعات دیگر موجب شده تا سازمان ها با یک محیط پرخطر، پویا و متنوع مواجه گردند. با وجود پیچیدگی شرایط، ضرورت دسترسی به اطلاعات و افزون تر شدن نقش اطلاعات در تصمیم گیری ها اهمیت پیدا کرده است؛ بنابراین این پژوهش تلاش دارد تا تأثیرات عدم اطمینان های محیطی بر سود عملیاتی و تأمین مالی از سیستم های بانکی را در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مورد بررسی و مطالعه قرار دهد.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

دونکن^۲ عدم اطمینان محیطی را نوعی ناتوانی برای تخصیص احتمالات به حوادث ممکن الوقوع آینده می داند. گوردون و نارایانان^۳ عدم اطمینان محیطی را به عنوان یک متغیر مهم و کلیدی در سیستم های اطلاعات حسابداری و مدیریت اطلاعات طراحی سیستم می دانند. دونکن عدم اطمینان محیطی را به عنوان کلیتی از عوامل فیزیکی و اجتماعی که به طور مستقیم بر روی رفتار تصمیم گیرندگان اثر می گذارد تعریف می کند. لارنس و لورش^۴ عدم اطمینان محیطی را فقدان اطلاعات درباره رابطه علت و معلولی می دانند. داونی، اسلوکام و جان^۵ معتقدند که عدم اطمینان محیطی، نوعی ناتوانی در پیش بینی نتایج احتمالی یک تصمیم است.

جوچه^۶ (۱۹۹۷) معتقد است آنچه بر سازمان ها تأثیر می گذارد شرایط محیطی نیست، بلکه بیشتر برداشت های تصمیم گیرندگان سازمان در مورد میزان عدم اطمینان محیطی است. وی تصریح می کند که عدم اطمینان در محیط نهفته نیست، بلکه در افرادی نهفته است که در زمان تصمیم گیری های سازمانی محیط را در نظر می گیرند. وی مدعی است وقتی مدیران تصور می کنند محیط غیر قابل پیش بینی است، احساس عدم اطمینان می کنند و این حالت زمانی اتفاق می افتد که احساس کنند فاقد اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم گیری صحیح هستند (رضوانی و سهام خدم، ۱۳۸۹).

توانایی شرکت در دستیابی به منابع مالی درون سازمانی و برون سازمانی برای سرمایه گذاری و اجرای طرح های توسعه ای از عوامل اصلی رشد سودآوری محسوب می شود. شرکت ها در زمان نیاز به منابع مالی جدید، با منابع

¹ Habib

² Duncan

³ Gordon & Naryanan

⁴ Lawrwnce & lurch

⁵ Downey, Slocum & John

⁶ Jo Hatch

درون‌سازمانی شامل سود انباشته و ذخایر یا با منابع برون‌سازمانی مانند ایجاد بدهی و یا انتشار سهام، منابع ضروری خود را تأمین می‌کنند (جعفری و همکاران، ۲۰۱۴)

عدم اطمینان محیطی تصمیمات شرکت و فعالیت‌های آن را محدود می‌کند. به‌رحال مدیران دارای استراتژی‌هایی هستند که در مواقع روبه‌رو شدن با عدم اطمینان از آن استفاده نموده و به این عدم اطمینان‌ها واکنش نشان می‌دهند. مدیریت سود یکی از انواع این استراتژی‌ها هست. مدیران شرکت‌ها به این امر تمایل دارند تا تغییرپذیری سودهای گزارش شده خود را کاهش دهند و در نتیجه، این امر باعث ایجاد عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیریت و سرمایه‌گذار می‌شود (گاش و اولسون^۱، ۲۰۰۹). علاوه بر این مدیریت سود عدم اطمینان را درباره جریان‌های نقدی آتی شرکت افزایش می‌دهد و این در حالی است که این مدیریت سود، عدم تقارن اطلاعاتی را در بازار سهام افزایش می‌دهد. نهایتاً در محیط‌های نامطمئن (که به‌وسیله ناپایداری بالای فروش و ناپایداری بالای سود مشخص می‌شود) فرض می‌شود که کشف مدیریت سود سخت خواهد بود؛ زیرا در اعداد و ارقام حسابداری پایداری وجود ندارد. استانداردهای حسابداری معمولاً درجاتی از انعطاف‌پذیری در انتخاب روش‌های حسابداری را برای مدیریت فراهم می‌آورند و مدیران معمولاً در هنگام روبه‌رو شدن با عدم اطمینان، به‌طور فرصت‌طلبانه‌ایی از این روش‌ها برای کاهش نوسانات در سود گزارش شده استفاده می‌کنند؛ و این مدیریت سود را از طریق مدیریت اقلام تعهدی انجام می‌دهند (حجازی و همکاران، ۱۳۹۰).

در بانکداری سنتی، بانک یک واسطه‌گر مالی است که سپرده‌ها را گردآوری می‌کند و با نرخ بهره بیشتری به دیگران وام می‌دهد. بانک با روش‌های تغییر شکل در سررسید (تغییر شکل سپرده‌های نسبتاً کوتاه‌مدت به وام‌ها و سایر تسهیلات اعتباری بلندمدت‌تر) سود به دست می‌آورد. این امر نیازمند مدیریت نقدینگی و ارزیابی ریسک اعتباری و مدیریت در برابر تسهیلات اعتباری اعطاشده است. همین امر منطق اقتصادی فعالیت بانکی (تفاوت بین نرخ بهره پرداختی بابت مبالغ سپرده‌گذاری شده و نرخ بهره دریافتی بابت تسهیلات اعتباری پرداخت شده) است (مجتهد و حسن‌زاده، ۱۳۸۷).

حجازی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان تأثیر عدم اطمینان محیطی بر اجزای سود به بررسی ارتباط بین واریانس سودهای مدیریت نشده و اقلام تعهدی اختیاری با عدم اطمینان محیطی می‌پردازند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد آن بخش از سود شرکت‌ها که مدیر توانایی ایجاد تغییر در آن را ندارد (سود مدیریت نشده) تحت تأثیر عدم اطمینان‌های محیطی قرار دارد؛ یعنی عدم اطمینان‌های محیطی بر این بخش از سود اثرگذار بوده و مدیر تنها در صورتی می‌تواند اثر این عدم اطمینان‌های محیطی در سود را خنثی نماید که برای شرکت سیاست‌های راهبری مناسب (از قبیل تغییر در نحوه بازاریابی، میزان تولید، کیفیت تولید و...) اتخاذ نماید. همچنین پژوهش‌های آن‌ها نشان می‌دهد مدیران شرکت‌ها از ابزار مدیریت سود (استفاده از اقلام تعهدی اختیاری) برای کاهش اثر عدم اطمینان‌های محیطی استفاده نمی‌کنند.

گاش و اولسون (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان عدم اطمینان‌های محیطی و استفاده مدیریت از اقلام تعهدی اختیاری به بررسی میزان استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری در شرایط ابهام و عدم اطمینان پرداختند. آن‌ها در این پژوهش بیان داشتند که انعطاف‌پذیری موجود در استانداردهای حسابداری، به مدیران این اجازه را می‌دهد که در شرایط عدم اطمینان، از روش‌های حسابداری مختلف برای تعدیل اثر عدم اطمینان‌های محیطی بر سود شرکت بهره‌گیرند. در نهایت نتایج پژوهش نشان داد که مدیران برای کاهش نوسانات در سود گزارش شده از اقلام تعهدی اختیاری استفاده می‌کنند.

¹ Ghosh & Olson

-لونیال و راجو (۲۰۰۱) در پژوهشی با عنوان اثر عدم اطمینان های محیطی بر ارتباط بین جهت گیری بازار و عملکرد: مطالعه صنعت بیمارستان به بررسی این موضوع پرداخته اند که آیا جهت گیری بازار بر عملکرد سازمان در جهات و زمینه های مختلف اثرگذار می باشد یا خیر. آن ها ابتدا به بیان این موضوع پرداختند که از نظر تئوریک، چگونه افزایش عدم اطمینان های محیطی می تواند بر ارتباط بین جهت گیری بازار و عملکرد سازمان ها اثرگذار باشد. با بررسی صنعت بیمارستانی در آمریکا، نتایج این پژوهش نشان داد که عدم اطمینان های محیطی اثر معنی داری بر ارتباط بین جهت گیری های بازار و عملکرد شرکت دارد.

-میلر (۱۹۹۳) در پژوهشی تحت عنوان تأثیرات صنعت و کشور بر روی مدیران در درک درست از عدم اطمینان محیطی به بررسی تأثیرات سیاست های دولت و تغییرات اقتصاد کلان کشورها و استراتژی های بکار گرفته شده به هنگام ورود کالای جدید به بازارهای رقابتی در شرایطی که مدیران شرکت ها با شرایط عدم اطمینان محیطی مواجه می گردند، می پردازند. این مطالعه بر روی نمونه های مختلفی از شرکت ها در کشورهای مختلف می پردازد. نتایج حاصل از پژوهش ها آن ها منجر به تدوین یک رویکرد چندبعدی مجزا برای اندازه گیری عدم اطمینان های محیطی می گردد. پژوهش های آن ها نشان می دهد ارزیابی های سیاسی و اقتصادی کشورها بر روی عدم اطمینان های درک شده توسط مدیران مؤثر است و از طرفی دیگر تحلیل بر روی کشورها اطلاعات اثباتی را درباره تعیین عدم اطمینان محیطی در تقاضای کالاها را نشان نمی دهد.

۳. روش شناسی پژوهش

پژوهش را می توان به عنوان یک جست و جو یا بررسی سازمان یافته، منظم، متکی به داده ها، نقادانه و علمی در زمینه یک مشکل ویژه تعریف کنیم که باهدف پاسخ یابی یا راه حل یابی صورت می گیرد و مستلزم یک رشته فعالیت هایی است که به درستی اندیشیده شده اند و به دقت به اجرا درمی آیند و در نهایت این امکان را برای ما فراهم می آورند که بدانیم مشکلات سازمانی را چگونه باید حل کرد یا دست کم به حداقل رسانید. از این رو پژوهش دربردارنده فرآیندهای جست و جو، بررسی، آزمودن و آزمایش است. این فرآیندها را باید به طور منظم، به دقت، منتقدانه، عینی و منطقی به اجرا درآورد. نتیجه نهایی شامل کشف واقعیات جدیدی است که به ما کمک می کند تا با مشکل موجود برخورد کنیم.

روش پژوهش حاضر با توجه به هدف، کاربردی است و با توجه به ماهیت از نوع توصیفی و از این جهت که به تبیین رابطه بین متغیرها می پردازد از نوع همبستگی محسوب می شود. از دیدگاه تئوریک جزء پژوهش های اثباتی و از منظر استدلال، استقرایی و قصد دارد از جزء به کل برسد، ضمن اینکه از دیدگاه نوع، پس رویدادی است زیرا از اطلاعات سال های گذشته استفاده خواهد نمود. در پژوهش همبستگی، هدف اصلی مشخص کردن رابطه بین دو یا چند متغیر، اندازه و مقدار آن رابطه است. فرضیه های پژوهش با روش های آماری همبستگی و رگرسیون آزمون می شود.

۳-۱. متغیرهای پژوهش

در پژوهش حاضر، عدم اطمینان محیطی به عنوان متغیر مستقل و سود عملیاتی و تأمین مالی از سیستم های بانکی به عنوان متغیرهای وابسته است. برای تعیین عدم اطمینان محیطی از دو متغیر زیر استفاده می شود:

۱- ضریب تغییرات فروش: ضریب تغییرات فروش در طی دوره ۹ ساله که برای هر سال شرکت به صورت زیر محاسبه می شود:

فرمول محاسبه ضریب تغییرات در رابطه شماره ۱ آمده است:
(۱)

$$CV(Z_{i,t}) = \frac{\sqrt{\sum_{n=t-9}^9 \frac{(Z_{i,n} - \bar{Z})^2}{9}}}{\bar{Z}}$$

Z_i : فروش شرکت i

\bar{Z} : میانگین فروش ۹ ساله

۲- ضریب تغییرات نسبت P/E هر سهم: ضریب تغییرات نسبت P/E شرکت‌ها در ۹ سال گذشته به‌عنوان متغیر دوم محاسبه عدم اطمینان محیطی در نظر گرفته می‌شود که در رابطه شماره ۲ آمده است.
(۲)

$$CV(p/e_{i,t}) = \frac{\sqrt{\sum_{n=t-9}^9 \frac{(p/e_{i,n} - \overline{p/e})^2}{9}}}{\overline{p/e}}$$

p/e_i : P/E شرکت i

$\overline{p/e}$: میانگین P/E ۹ ساله

۱- تأمین مالی انجام شده از طریق بانک‌ها: مقادیر تأمین مالی از طریق بانک‌ها در ۹ سال گذشته.

۲- تغییرات سود عملیاتی: مقادیر تغییرات سود عملیاتی شرکت‌ها در ۹ سال گذشته.

۳-۲. جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش شامل ۲۲ شرکت حاضر در صنعت خودروسازی و قطعات خودرو در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که برای انتخاب آن‌ها از طریق روش حذف سیستماتیک و با اعمال شرایط ذیل انجام شده است:

۱- سال مالی آن‌ها پایان اسفندماه هر سال باشد و در طول دوره پژوهش نیز تغییر سال مالی نداشته باشند.

۲- در طول دوره پژوهش سودآور بوده و سود عملیاتی داشته باشند.

۳- اطلاعات صورت‌های مالی آن‌ها در طول دوره پژوهش به‌صورت کامل و پیوسته در دسترس باشد.

۴- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری و نهادهای پولی، بانکی و بیمه نباشند.

۵- در طول دوره پژوهش معاملات آن‌ها دچار وقفه نشده باشد.

۳-۳. ابزار گردآوری داده‌ها و روش تجزیه و تحلیل آن

گردآوری اطلاعات در این پژوهش از طریق مراجعه به اطلاعات و گزارش‌های مالی منتشر شده توسط شرکت‌های حاضر در صنعت خودرو در بورس اوراق بهادار تهران و لوح‌های فشرده، نرم‌افزارهای ره‌آورد نوین ۳ و Codal.ir گردآوری گردید. در پژوهش‌هایی که ارتباط بین دو یا چند متغیر اندازه‌گیری می‌شود از تحلیل همبستگی (تحلیل همبستگی ابزاری است که به‌وسیله آن می‌توان میزان ارتباط خطی یک متغیر با متغیر دیگر را اندازه‌گیری کرد) استفاده می‌شود. در این پژوهش چون هدف بررسی ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته است، از تحلیل همبستگی در قالب مدل‌های یک و چند متغیره استفاده می‌شود. پس از گردآوری و طبقه‌بندی و محاسبه متغیرها در نرم‌افزار Excel 2013، در انتها برای تحلیل

اطلاعات و آزمون فرضیه ها شامل روش های آماری همبستگی، رگرسیون و واریانس از محیط نرم افزاری SPSS 15 استفاده می شود.

۴. یافته های پژوهش

فرضیه اول: بین عدم اطمینان محیطی و سود عملیاتی رابطه وجود دارد.

جدول ۱. نتایج آزمون F و دوربین واتسون

متغیرها	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	مقدار احتمال F	دوربین واتسون
p/e	۰/۱۹	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۰۱	۲/۰۶
مبلغ فروش	۰/۳۴	۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۰۰	۲/۰۸

مقدار سطح معنی داری F برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۰/۰۱ و ۰/۰۰ است. این مقادیر کمتر از ۰/۰۵ است. بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود یعنی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مدل معنی داری وجود دارد. میزان ضرایب تعیین برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۰/۰۴ و ۰/۱۲ است یعنی در حدود ۴ و ۱۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل بیان می گردد. مقدار آماره دوربین واتسون برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۲/۰۶ و ۲/۰۸ است.

جدول ۲. نتایج آزمون های فرضیه اول

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	مقدار بتا	انحراف معیار	بتای استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
سود عملیاتی	ثابت	۱۰/۷۸۳	۰/۴۰	-	۲۶/۶۷	۰/۰۰۰
	p/e	۲/۸۱۴	۱/۰۱	۰/۱۹	۲/۷۸	۰/۰۰۶
	ثابت	۱۰/۴۴۸	۰/۳۰	-	۳۴/۷۰	۰/۰۰۰
	مبلغ فروش	۲/۷۰۲	۰/۵۳	۰/۳۴	۵/۱۱	۰/۰۰۰

برای متغیر وابسته لگاریتم سود عملیاتی، مقدار آماره t برای p/e برابر با ۲/۷۸ است بنابراین p/e، معنی دار و جهت آن مستقیم است. برای متغیر وابسته لگاریتم سود عملیاتی مقدار آماره t برای مبلغ فروش برابر با ۵/۱۱ است بنابراین مبلغ فروش، معنی دار و جهت آن مستقیم است.

برآورد مدل در رابطه شماره ۳ آورده شده است:

(۳)

$$OPPR = 10.78 + 2.81CV(P/E)$$

$$OPPR = 10.45 + 2.70CV(SALE)$$

فرضیه دوم: بین عدم اطمینان محیطی و تأمین مالی از سیستم بانکی رابطه وجود دارد.

جدول ۳. نتایج آزمون F و دوربین واتسون

متغیرهای مستقل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	مقدار احتمال F	دوربین واتسون
p/e	۰/۲۲	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۰۰	۱/۸۹
مبلغ فروش	۰/۴۱	۰/۱۷	۰/۱۷	۰/۰۰	۱/۸۱

مقدار سطح معنی داری F برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۰/۰۰ و ۰/۰۰ است. این مقادیر کمتر از ۰/۰۵ است بنابراین فرض صفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد رد می شود یعنی در سطح اطمینان ۹۵ درصد مدل معنی داری وجود دارد. میزان ضرایب تعیین برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۰/۰۵ و ۰/۱۷ است. یعنی در حدود ۴ و ۱۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل بیان می گردد. مقدار آماره دوربین واتسون برای p/e و مبلغ فروش به ترتیب برابر با ۱/۸۹ و ۱/۸۱ است.

جدول ۵: نتایج آزمون های فرضیه دوم

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	مقدار بتا	انحراف معیار	بتای استاندارد	مقدار t	سطح معناداری
تأمین مالی از طریق بانک	ثابت	۱۱/۳۲۶	۰/۴۸	-	۲۳/۶۲	۰/۰۰۰
	p/e	۳/۷۷۱	۱/۲۰	۰/۲۲	۳/۱۴	۰/۰۰۲
	ثابت	۱۰/۷۵۳	۰/۳۵	-	۳۰/۹۳	۰/۰۰۰
	مبلغ فروش	۳/۸۵۶	۰/۶۱	۰/۴۱	۶/۳۲	۰/۰۰۰

برای متغیر وابسته لگاریتم تأمین مالی از طریق بانک مقدار آماره t برای p/e برابر با ۳/۱۴ است بنابراین رابطه p/e معنی دار و جهت آن مستقیم است. یعنی با افزایش p/e مقدار لگاریتم تأمین مالی از طریق بانک نیز افزایش می یابد. برای مبلغ فروش مقدار آماره t برابر با ۶/۳۲ است بنابراین رابطه مبلغ فروش و لگاریتم تأمین مالی از طریق بانک، معنی دار و جهت آن مستقیم است.

۵. بحث و نتیجه گیری

۵-۱. تحلیل نتایج آزمون فرضیه اول

فرضیه اول پژوهش به این شرح است: بین عدم اطمینان محیطی و سود عملیاتی شرکت ها رابطه وجود دارد. هدف از آزمون این فرضیه بررسی این موضوع است که آیا عدم اطمینان محیطی می تواند بر روی سود عملیاتی تأثیر بگذارد یا خیر.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول نشان می دهد هر میزان عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان نیز سود عملیاتی شرکت ها افزایش خواهد یافت. به گونه ای که افزایش در هر یک از معیارهای عدم اطمینان محیطی (تغییرات

فروش و تغییرات نسبت P/E هر سهم) موجب می گردد تا سود عملیاتی شرکت ها نیز افزایش یابد. نتایج حاصل از آزمون این فرضیه با نتایج حاصل از پژوهش های، لونیال و راجو (۲۰۰۱) و حجازی و همکاران (۱۳۹۰) منطبق می باشد.

۲-۵. تحلیل نتایج آزمون فرضیه دوم

فرضیه دوم این پژوهش به این شرح است: بین عدم اطمینان محیطی و تأمین مالی از طریق بانک رابطه وجود دارد. هدف از آزمون این فرضیه بررسی این موضوع است که آیا عدم اطمینان محیطی می تواند بر روی تأمین مالی از طریق بانک تأثیر بگذارد یا خیر.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم نشان می دهد هر میزان عدم اطمینان محیطی افزایش یابد به همان میزان تأمین مالی از طریق بانک نیز افزایش خواهد یافت. به عبارت دیگر به واسطه وجود رابطه معنی دار و مستقیم می توان این گونه نیز بیان نمود که افزایش استقراض از سیستم بانکی می تواند موجب افزایش عدم اطمینان محیطی نیز گردد. نتایج حاصل از آزمون این فرضیه تا حدودی با نتایج پژوهش های میلر (۱۹۹۳) مشابه است.

۳-۵. پیشنهاد های پژوهش

در این بخش، با توجه به نتایج به دست آمده در این پژوهش پیشنهادهایی بر مبنای یافته های پژوهش و همچنین پیشنهادهایی جهت انجام پژوهش های آینده ارائه می گردد:

با توجه به نتایج پژوهش، به سرمایه گذاران پیشنهاد می گردد که تا ساختار تشکیلاتی و مالی شرکت ها را مورد مطالعه قرار دهند تا از این طریق به تأثیر عدم اطمینان هایی که به محیط فعالیت یک شرکت وارد می شود، توجه نمایند.

با توجه به یافته های پژوهش مدیران شرکت ها می توانند با تغییر در اندازه سازمان، افزایش آموزش کارکنان و همچنین استقرار سیستم های اطلاعاتی حسابداری و حسابداری مدیریت بتوانند سازمان و شرکت های خود را به هنگام مواجهه با شرایط عدم اطمینان محیطی مصون سازند.

با توجه به یافته های این پژوهش مدیران شرکت ها می توانند زمان های مناسب تری را برای انجام سرمایه گذاری های جدید در خرید دارایی های ثابت شناسایی نمایند تا بر اساس آن از منابع در اختیار خود به بهترین شکل استفاده نمایند.

۳-۵. پیشنهاد برای پژوهش های آینده

اثر عدم اطمینان های محیطی بر سایر متغیرهای سطح شرکت بررسی شود؛ متغیرهایی همانند بازده سهام شرکت، مقدار EPS هر سهم، سرمایه گذاری در سهام سایر شرکت ها، سطح تحصیلات و دانش کارکنان و...

می توان از معیارهای دیگری مانند نوسانات نرخ ارز، برقراری تحریم های اقتصادی، وضع قوانین و مقررات اقتصادی در کشورها، تغییرات سیاسی، شدت رقابت پذیری محصولات، تغییرات تکنولوژی، رضایت مندی مشتریان و کارکنان و موارد دیگر برای تعیین عدم اطمینان های محیطی استفاده نمود و نتایج را با سایر نتایج مالی شرکت ها نیز سنجید.

۶. منابع و مآخذ

۱. حجازی، رضوان؛ محمودی، محمد؛ شیخی، هادی. (۱۳۹۰). تأثیر عدم اطمینان های محیطی بر اجزای سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۲، ۲۷-۴۸.
۲. رضوانی، حمیدرضا و سهام خدم، مازیار. (۱۳۸۹). دسته بندی معیارهای سنجش عدم اطمینان های محیطی و ارائه یک چارچوب مفهومی، پنجمین کنفرانس بین المللی مدیریت استراتژیک، تهران.

۳. عینی، آر.ش. (۱۳۹۸). تأثیر عدم اطمینان محیطی بر تأمین مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۱۳، پاییز ۱۳۹۸، ۳۳-۵۲.
۴. غنی زاده، بهرام و بارانی، زینب. (۱۳۹۴). روش‌های تأمین مالی در بنگاه‌های اقتصادی، فصلنامه حسابداری رسمی، شماره ۲۹، ۵۹-۶۹.
۵. مجتهد، احمد و حسن‌زاده، علی. (۱۳۸۷). پول و بانکداری و نهادهای مالی، تهران، ناشر پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی.
۶. نعمتی، علی؛ کریمی، مجتبی؛ وحیدی مولوی، رویا. (۱۳۹۵). بررسی روش‌های تأمین مالی با رشد سودآوری شرکت‌های صنایع دارویی در ایران، فصلنامه اقتصاد مالی، سال ۱۰، شماره ۳۶، پاییز ۱۳۹۵، ۵۱-۷۱.
۷. نوروش، ایرج؛ سپاسی، سحر؛ نیکبخت، محمدرضا. (۱۳۸۴). بررسی مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، شماره ۲، ۳۸-۵۲.
8. Cormier, D, Houle, S and Ledoux, M. (2013). *The Incidence of Earnings Management on Information Asymmetry in an Uncertain Environment: Some Canadian Evidence*. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, No 22, 26-38.
9. Ghosh, D. Olson, I. (2009). *Environmental uncertainty and managers use of discretionary accruals*, Journal of Accounting, organizations and society, 34, 188-205.
11. Habib, A. (2004). *Impact of Earnings Management on Value-Relevance of Accounting Information*, Journal of Managerial Finance, No 11, 1-15.
10. Jafari Samimi, A., Khazaei, A., & Montazeri Shoorekchalli, J. (2014). The impact of financing method on profitability growth among Iranian firms. *Economic Strategy*. 2(7): 81-106. (in Persian).
11. Lonial, C. Subhash. Raju, P.S, (2001). *The Impact of Environmental uncertainty on the Market Orientation-Performance Relationship: A Study of the Hospital Industry*. Journal of Economic and Social Research, 3(1), 5-27.
12. Miller. Kent D. (1993). *Industry and Country Effects on Managers' Perceptions of Environmental Uncertainties*. Journal of International Business Studies, 24(4), (4th Qtr. 1993), 693-714.

Assessing the Impacts of Environmental Uncertainty on Operating Profit and Financing from Banking Systems of Automotive Industry Companies Listed in Tehran Stock Exchange

Mehdi Niazi*¹
Rezvan Hejazi²

Date of Receipt: 2019/12/29 Date of Issue: 2020/01/20

Abstract

In The Current Situation When Organizations As An Open Social System Interact With The Environment, They Experience Chaotic And Uncertain Situations, Focusing On The Concept Of Environmental Uncertainty Is Important. The Purpose Of This Study Was To Assessing The Impacts Of Environmental Uncertainty On Operating Profit And Financing Of Banking Systems Of Automobile Industry Companies Listed In Tehran Stock Exchange. According To The Purpose Of This Study, The Method Is Applied And According To The Nature Of The Descriptive Type And Because Of The Explains The Relationship Between The Variables Is Considered As Correlation. The Statistical Population Of The Study Was The Companies Active In The Automotive Industry (Including Automobile Companies And Auto Parts Manufacturing) Listed In Tehran Stock Exchange With 22 Companies. To Collect Research Information Used To Software Rahavardnovin And Website Codal.Ir. The Findings Of The Study Show Increase Environmental Uncertainty, Increase Corporate Operating Profit. Also, The Increase The Level Of Environmental Uncertainty, The Increase The Amount Of Bank Financing.

Keyword

Environmental Uncertainty, Operating Profit, Financing, Stock Exchange, Banking Systems.

1. PhD Student of Accounting, Gazvin Branch, Islamic Azad University, Gazvin, Iran. (*Corresponding Author: mehdiniazi1975@gmail.com).
2. University Professor, Faculty of Social Sciences and Economic, Alzahra University, Tehran, Iran. (hejazi33@gmail.com).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی